

**SLOVENSKI
KULTURNI DEN
NA
DOLENJOM
SINIKI
STR. 3**

**FOLKLORNI
FESTIVAL V
BELTINCAJ
STR. 4-5**

Porabje

ČASOPIS SLOVENCEV NA MADŽARSKEM

Monošter, 10. avgusta 2006 ☼ Leto XVI, št. 32

POLETNE DRTINJE – O VROČINI IN LIDAJ

Leko, ka gda te tau šteli, več nede tak vrauče, dapa zavolo letošnje vročine so trno trpeli lidjé, stvari, rastline... Sto si je leko privauščo, se je v sejncu potegno ali si je pa zisko kakšno mlako, jezero, reko, vseeno ka, samo naj voda bau. Zatok so turistični delavci trno zadovolni, najbola pri Blatnom jezери. Vej pa predsezona je prej kazala katastrofalno. Ešče se spaumnimo, ka smo na začetki juniuša mogli kūriti, sto bi se pa te želo namakati v mrzloj vodej Balatona. Te je pa prišla takšna ica, ka je ešče skurok Balaton zavro. V njem pa pri njem je bilau lidi kak mrmaura. Leko bi vōdjali tablo: „Jezero se je napunilo pa je zaprejto”. Štatistike kažejo, ka si 46 procentov vogrski držin leko privaušči, ka odi-de na dugše počitnice. Letos se ji je dosti tak odlaučilo, ka si za cilj vōodebere Balaton. Turistični delavci tak ocenjujejo, ka je letos pri Balatoni počivalo kakšni 800 gezero Madžarov, trikrat več kak kelko se ji je odlaučilo za hrvaško maurdje.

Gde je dosta lidi, tam se dosta djej pa pidje, tak pa te leko slūžijo v būfénaj, krčmaj, restauracijaj. Najvekša baja je tau, ka v gostinjstvi (vendéglátás) ščejo lidge trno brž bogati gratati. Sploj pa te, če je kratka sezona, ščejo v dvej mejsecaj zaslužiti za cejlo leto. Tak pa te dostakrat ne pazijo na kvalite-to. Če je nekak etognauk vido

na televiziji, ka vse pogejo sr-macke turisti brezi toga, ka bi vedli, si potejn gvūšno zmislji, v kakšno gostilno, restauracijo si sede. ÁNTSZ (inšpekcija) je eno soboto pa nedelo držo velko kontrolo kauli Blatnoga

jezera. V več kak štiristau gostilnaj so poglednili, ali gostilničarge notradržijo tisto, ka je predpisano. Rezultat je trno žalosten biu. V več kak polovici gostiln so najšli falingo pa so je poštrajfali. Dosta tašni

gostiln je bilau, gde so samo papire nej meli vredi, dapa v dosti so tašo gesti tō davali, ka je že dolapreteko čas, dočas se smej pogesti. V ništerni krčmaj, būfénaj so celo najšli takšno šlamparijo, umaza-

nijo, grinte, ka so je včasín zaprli. Eni gostilničarge so se taužili, ka če bi vse notdržali, bi nikanej zaslužili. Drugi so tau prali, ka od nji ÁNTSZ telko vse prosi, ka se tau sploj ne more spuniti. Kak so pa te spunili tisti gostilničari, pri steraj so vse vredi najšli?

Ešče edna drtinica o človeški dūši. Gda je takšna vročina smo sami sebi tō više, kak bi nam pa te drugi lidge nej više bili. Smo ravnodušni (közömbösek), ne briga nas, če je drugi človek v nevauli. V oddaji vogrské televizije so naredli takšne situacije, ka bi mogli eden drugomi pomagati. Človeka, steromi je prej lagvo prišlo na cesti, je največ lidi vōokrauzilo, ka je prej gvūšno pijan. Na, prej autoške, med njimi je gvūšno vekša solidar-nost! Šofer „pokvarjenoga” avtona je prešto 47 avtonov, dočas se ga je eden usmilo pa ma je stano. Leko si mislimo, vej je pa tau samo na televiziji. Dapa življenje zna zrežirati ešče bole strašne pelde. Dvej deklici sta se kaupali v Tiszi pa sta se začnili zalejvati. Z brga ji je gledalo kakšni dvestau lidi. Mati vekše deklične se jim je molila, naj je rejšijo, ka ona ne zna plavati. Ena sama ženska je v vodau skaučila, ta menjšo je rejšila, vekšo je voda odnesla... Za vse je pa rejsan nej ica kriva!

M. Sukič

Zgodovinski dnevi v Monoštru

Letos so priredili v mestu ob Rabi že četrtri zgodovinske dneve v spomin na monoštrsko bitko. Največja monoštrska poletna prireditev je bila od 28. do 30. julija.

Razstava je imela naslov *Korenine in krila*.

Janez Bošnjak, rojen 8. maja 1949 v Celju, živi in ustvarja v Trimlinih pri Lendavi. Po mnenju prof. Vlada Sagadina,

vec) ni mogel znebiti. Očitno ga je popolnoma prevzela toplina lesa, ob kamnu najelementarnejšega materiala v človeški ustvarjalnosti. »Z dolgoletnim težkim in prid-

metulja. Za ciklus »Korenine« je dobil vzgib v majevski zgodbi o drevescu Čiplin, ki z vekami sna razkrajaja čas in vanj dolbe razpoke. Vendar pa ta ekskurz, poseg v daljnjo tujo preteklost, pravzaprav ne pomeni odmikanja od tukajšnjega, srednjeevropskega čutenja. Na nek način je to celo oplemenitenje tukajšnjega z univerzalnim.

Močnejša ideja, ki ga preveva je pravzaprav v sledečem: »Največ, kar lahko damo otrokom so KORENINE in KRILA. Povejmo jim ponosno in pošteno, kdo smo, kaj smo, od kod prihajamo in jim dovolimo, da na tej osnovi in z lastnim znanjem, čutenjem in srcem poletijo ter razvijajo nov, svoj svet.« Razstavo si lahko obiskovalci ogledajo do 11. avgusta.

Program se je po otvoritvi razstave, zvečer ob desetih, na-

redili predstavo monoštrskega lokostrelskega društva in ogled mesta na konjskem vozu.

V soboto je imel glavno vlogo šport. Popoldne so se že ogrevali udeleženci teka v spomin monoštrske bitke, ki ga ohranjata bronasti relief na vratih monoštrske gledališke dvorane ter 15 metrov visok križ na Schösslbergu pri Modincih/Mogersdorfu. Tek v spomin monoštrske bitke povezuje oba spomenika. Mlajši in starejši so tekli v več kategorijah. Med udeleženci je bil tudi monoštrski župan Tibor Viniczay, ki je tekkel z letakom v rokah. Z njim je hotel izpostaviti na drugi strani meje problematiko načrtovane sežigalnice odpadkov in prepričati prebivalce, naj ne podpirajo gradnje sežigalnice.

Razdaljo glavnega teka (9 km) so vsi tekači uspešno premagali, zvečer pa so se lahko

Andreja Kovač, Janez Bošnjak in Franc Obal na otvoritvi razstave

Prebivalci so se spomnili bitke, ki je bila leta 1664 in ki se je končala z zmago krščanske vojske nad Turki. Ta dogodek je dal delavcem kulturnega doma pred štirimi leti idejo, da bi organizirali večdnevni

umetnostnega zgodovinarja, sodi med vodilne intarziste v Sloveniji, vsekakor pa je prvi v pomurski pokrajini. Likovno znanje, ki ga je bil deležen med študijem na Pedagoški akademiji v Mariboru od

nim delom mu je intarzijo uspelo pripeljati do virtuoznosti. Tonsko komponiranje raznobarnih naravnih vrst furnirjev v značilni ploskoviti maniri izraža prefinjeno izčiščen odnos avtorja do likovne materije, ki jo obdeluje z izredno ljubeznijo in toplino. Ta izžareva iz vsakega centimetra umetniško obdelane in motivno izražene površine lesa,« je ob eni prejšnjih razstav zapisal mag. Franc Obal, vodja Galerije M. Sobota.

Njegova najnovejša preokupacija so reminiscence iz mladosti, ki postajajo tako močne, da so se rezultirale v ciklusih »Krila« in »Korenine«. V prvem se bolj izrazno kot doslej pojavijo amorfne oblike, motivi, ki so tu zato, da izrazijo določeno filozofsko misel. Vzhib zanj mu je dala gospa Fani Okič, avtorica trilogije o izginitih civilizacijah, ki je v knjigi Kraljestvo velike kače zapisala staro azteško modrost o zlomljenem krilu

Teka v spomin na monoštrsko bitko se iz leta v leto udeležuje več tekačev

Na Festivalu dobrega sosetstva je nastopila tudi otroška folklorna skupina iz Števanovec

festival. Delavci – tokrat pod imenom Kulturno društvo Pannon Kapu – so tudi letos organizirali pester program. Začel se je v petek z otvoritvijo razstave, na kateri so predstavili dela slovenskega intarzista Janeza Bošnjaka.

znanih slovenskih umetnikov Maksa Kavčiča, Lajčija Pandurja, Slavka Koresa in Bojana Golje, je usmerjal v oblikovanje intarzij, ki se jih (kljub nekaterim ekskurzom v grafiko, oljno slikarstvo in kiparstvo - les, glina, ma-

daljeval na odru na prostem. Gledalci so si ogledali ljudsko komedijo »Ördögöngölö«, ki jo je predstavila gledališka skupina iz Veszpréme. Po predstavi sta nastopila ženski pevski zbor iz Rábafüzesa in nemški ženski pevski zbor z Dolnjega Senika. Temu je sledila predstava trebušnih plesalk iz Monoštra. Velik uspeh sta dosegla programa gledališča Magma in moldavskega ansambla Expressz.

Organizatorji niso pozabili niti na otroke. Zanje so pri-

zabavali na koncertu skupine Arasinda, ki je igrala turško folk glasbo.

V nedeljo dopoldne so zainteresirani lahko kolesarili do spomenika v Modincih, popoldne pa se je začel Festival dobrega sosetstva. Nastopile so narodnostne skupine Železne županije, med njimi tudi slovenski pevski zbori ter folklorne skupine.

Nikoletta Vajda
Foto: Andrea Károly

SLOVENSKI KULTURNI DEN NA DOLENJOM SINIKI

V nedelo, 30. juliuša, so na Dolenjom Siniki pripravili kulturni in športni den. Ob edenajsti vöri se je začnila sveta meša, štero so služili domači župnik Ferenc Merkli. Gda je ob pol-dnevi odzvonilo, se je začno

Dolenjega Sinika Elizabeto Bartók, župnika Ferenc Merklija pa predsednico nemške manjšinske samouprave Hildo Škaper Czuczai. Na kratko je povedo, da ima dolenjesiniška slovenska samouprava letos

Porabski in prekmurski Slovenci so do prve bojne živeli vküper v Slovenskoj krajini, Slovenskoj okroglini. Vsi so nücali molitvene knige Mikloša Küzmiča in Jožefa Košiča. Šteli so novine Marijin list, Dober pajdaš, kalendarium Kalendar srca Jezušovoga. Novine Prijatelj je urejo Imre Agustič, šteri je en cajt živo in delo na Dolenjom Siniki. V eni številki tej novini piše: »Prejde ono lüstvo, štero je brez znanoosti.« Znanost je nej samo tao, ka vönavčeni lidge pišejo, liki tao tö, ka vsikši človek ma v sebi. Vsikši človek nika zna, vsikši človek, vsikša držina ma svojo zgodovino. Tao zgodovino, tao znanost se more skrb meti, nutpokazati in prejkdati našim mlajšom, našim vnükom in drügim lidam, s šterimi vküper živemo.

Člani Slovenske samouprave so se odlaučili, ka vküpspravijo edno stalno razstavo o zgodovini Dolenjoga Sinika. Na razstavi smo leko vidli knige in novine. Zvün toga so dokumenti o dühovniki Jožefi Sako-

viči, o prisilni izselitvi Nemcov z Dolenjoga Sinika in začasnom deli v Austriji. Predmeti so iz cerkve in iz prausni iž.

pri veteranaj kak pri mladi nogometašaj so dobili meč domanji podje. Gda so pa vauže vlekli, tam so bole krepši bili

Goste je pozdravo predsednik slovenske samouprave Laci Bajzek

kulturni program z ljudskimi pevci z Gorenjega Sinika s pesmijo »V lepoti čisti slavljena«. Predsednik Slovenske manjšinske samouprave Laci Bajzek je pozdravo vse navzoče, med njimi predsednika Državne slovenske samouprave Martina Ropoša, županjo

dvanajsti Slovenski kulturni in športni den. »Z naslovom Utrinki iz zgodovine Dolnjega Sinika smo naredili za vas razstavo,« je povedo predsednik. Razstavo je pripravila etnologinja Marija Kozar Mukič, nut go je pokazala Ildiko Dončec Treiber.

Športniki iz Čepinca pa Dolenjoga Sinika se srečüvlejo že več kak trestli lejt

Slovenska manjšinska samouprava je vsem navzočim lepo zahvalila, ki so prišli poglednit razstavo in jih je pogostila. Pridružili so se tüdi nogometaši iz Čepinca. Tou je že tradicija, ka se športniki z Dolenjoga Sinika pa Čepinca duga lejta srečüvlejo. Po obedi so se malo pogučavljali in potem so se spravili na nogometno igrišče. Špilali so mali nogomet. Tak

Čepinčari. Sunce je nebesko segrevalo, voda je tekla vsepovsedi, po guntaj pa po cejlom tejli. Okoli šeste vöre so se končale igre. Žejo so si več nej z vodov pogasili, nego z dobrim vinom in pivom. Tou lejpo kulturno in športno srečanje se je končalo pri bejlom stoli.

Vera Gašpar

„UTRINKI IZ ZGODOVINE DOLNJEGA SENIKA“

Člani Slovenske samouprave na Dolenjom Siniki so se odlaučili, ka prve liki njim dojpriče mandata, vküpspravijo edno stalno razstavo o zgodovini Dolenjoga Sinika. En tao svoje iže so dali vöpo-farbat. Vitrine za razstavo so napravili dijaki-tišlari središnje šaule Béla III. v Monoštri. Za postavitev razstave so dobili strokovno pomauč od Muzeja Savaria v Somboteli.

Na steni nad vitrinami je razpatké pa so stara dverca tabernakuluma iz cerkve. Med tema je prt, šteri je biu v sedemdeseti lejtaj eške v cervki - z nemški napisom. Tau nas na razstavi opomina na tao, ka na Dolenjom Siniki že dugo živijo vküper Slovenci in Nemci.

V edni stari knjigaj leko štemo

Očanaš in Jaz vörjem v slovenskom jeziki. Erični dühovniki v vesi so bili Jožef Košič, Jožef Sakovič in Mirko Lenaršič. Erična držina pa Götzova in Guttmanova. Götzovi so meli marof, na šteroga so ojdli v leti Peštarge počivat. Guttmanov mlin je elektriko tö davo vesi. S tao elektriko so svejtli v cerkvi. Na razstavi je veuki posvejt iz cerkve, šteri je doj s plafona viso in je svejto. Paulek knjig in dokumentov iz Püšpekovoga arhiva v Somboteli, so kejpi iz vsakdanešnjoga življenja Sinčarov. Dosta od tej je naredo Vendel Feleki, šteri je biu doma z Gorenjoga Sinika.

Njegova žena Franciška je pa bila na Dolenjom Siniki veška baba.

Franciška in Vendel Feleki

Iz vsakdanešnjoga življenja so eške pütte, sklejca, piskriči za vrnje mlejko. Na ednom piskriči sta dva križa, ka brezi toga bi se mlejko nej segnilo. Te križce so lončarge gornamalali prauti čaralicam, brezi toga bi posaude nej mogli odati. Mali djaren, v šteroga je nutvrezana rausmarinova vejka, so pa šparali za svetke. V veukoj piskrenoj posaudi so žir meli za cejlo leto. Za zastalo društva vojni veteranov (Frontharcos Egylet) je skor stau lüdi vküpdalo penaze. Ime te lüdi je gorspisano na zastalin štüu. Na priliko: plebanoš Vince Kos, padar dr. Ernő Székely iz Monoštra, odvetnik

(ügyvéd) dr. Gábor Vargha iz Monoštra, žandarge z Gorenjoga Sinika in Monoštra, gasilci z Gorenjoga Sinika, Dolenjoga Sinika, s Sakalauvec in Traušča, pa posamezniki.

Za postavitev stalne razstave se je dosta trüdüla, na žalost že pokojna, Irena Barber. Njeno delo so nadaljevali in dokončali člani slovenske samouprave na Dolenjom Siniki Laci Bajzek in Gabor Lazar. Strokovno pomauč so dobili od Marije Kozar in sodelavcev Muzeja Savaria v Somboteli. Kejpe iz 50.-70. let 20. stoletja je na pausado dala držina Ficko.

Predmeti in dokumenti razstave tö tao kažejo, ka lüstva z različni materni jezikom leko živijo vküper v meri in prijatelstvi.

Marija Kozar

OD SLOVENIJE...

Drnovšek in Mesič o odprtih vprašanjih

Odprta vprašanja med Slovenijo in Hrvaško je mogoče rešiti, s tem da bi morali obe vladi za to okrepiti prizadevanja, sta se na neformalnem srečanju predsednikov Jugovzhodne Evrope na Brionih strinjala predsednika Slovenije in Hrvaške, Janez Drnovšek in Stipe Mesič. Drnovšek je ob tem še dejal, da je pripravljen na slovensko-hrvaško-italijansko spravno srečanje, pri čemer je poudaril, da je izvedba srečanja odvisna od italijanske strani.

Dvodnevnega neformalnega srečanja predsednikov Jugovzhodne Evrope na Brionih se na povabilo hrvaškega predsednika poleg Drnovška udeležuje tudi predsednik Črne gore Filip Vujanović. Predsedniki so se med drugim pogovarjali o evropski perspektivi celotne regije in držav z območja nekdanje SFRJ, tudi o tem, kako lahko Slovenija kot polnopravna članica Evropske unije pomaga Hrvaški, ki vstopa v pogajanja z EU, in Črni gori, ki je na začetku svoje evropske poti, da bi obe čim prej uresničili svojo evropsko perspektivo, navajajo v predsedniškem uradu.

Slovesnost ob Ruski kapelici

V Kranjski gori so pripravili prireditve ob 90-letnici Ruske kapelice pod Vrščem, ki so vrhunec dosegle s slovesnostjo v spomin na ruske vojne ujetnike, ki jih je med gradnjo ceste čez Vrščič leta 1916 zasul snežni plaz. Več slovenskih in ruskih visokih predstavnikov, med njimi premier Janez Janša, je na spominski slovesnosti kapelico označilo za simbol rusko-slovenskega prijateljstva. Ob obletnici kapelice so preimenovali del ceste na Vrščič, ki odslej nosi ime Ruska cesta.

Ob kapelici, ki so jo v spomin na tragično preminule tovariše leta 1917 zgradili ruski vojni ujetniki, se je zbralo več kot tisoč ljudi, med njimi visoki politični in gospodarski predstavniki ter cerkveni dostojanstveniki iz Slovenije in Rusije. Pokroviteljstvo nad tradicionalno slovesnostjo je prevzel premier Janez Janša, rusko delegacijo je vodil predsednik zgornjega doma ruskega parlamenta, sveta federacije, Sergej Mironov, častni gost pa je bil predsednik Evropskega parlamenta Josep Borrell.

Le plesat me pelji

FOLKLORNI FE

Vsakšno leto zadnjo nedelo v juliju v Beltincaj organizirajo mednarodni folklorni festival. Letos je biu tau že 36. festival.

je organizero festivale, gde so predstavljali ljudski ples, ljudsko pesem in ljudsko glasbo. Kak sam že prvle pisala, fol-

hov ples. Pokazali so tudi povezavo med preteklostjo in sedanjostjo v plesi. Gnauksvejta je biu tau svetek po žmetno

Beltinski festival je držo štiri dni in je biu raztalan na dva tala. Prvi tau je biu v četrtek, petek pa v soboto. Četrtek večer v 7. vöri je bila otvoritev razstave *PREKMURSKE BANDE*, v 8. vöri pa je biu koncert Bogdane Herman z naslovom *Otožnost in veselje*. Tuj so spejvali ljudske pesmi iz Prekmurja in od drugod. V petek večer je bila otvoritev razstave cvetličarjev in vrtnarjev ter izdelovalcev domače in umetnostne obrti pri Območni zbornici Murska Sobota. Tü so nütpokazali vsefele lejpe rauže, talejre, vrče. Vse tau se je dogajalo v beltinskem gradi. Potem pa so bili drügi programi v beltinskem parki. V petek večer v 8. vöre se je začno *VEČER TUJE FOLKLORE*. Tuj sta gorstaupele dve skupine, folklorna skupina Varteks iz Varaždina (Hrvaška) in folklorna skupina Gencsapáti (Madžarska). V soboto zadvečerka z naslovom *VIŠ, INDA JE PA TAK BILOU...* je bila predstavitev ljudski šeg, senje in predstavitev ljudske obrti. Večer je biu etnov večer *VLEJČI LOUČEC...*, gde so špilali ljudsko glasbo Prekmurja. Špilali so člani Male beltinske bande in Marko bande z gosti Bogdano Herman in skupino Jararaja.

V nedelo je biu drugi del festivala. Te je biu glavni den. Na te den so bile pozvane folklorne skupine, seniška folklorja tudi. Pred obödom so Seničarge poglednili razstavo fotografij (kejpvov) prekmurskih band in mužíkašov. Bili so kejpi od več band, depa največ kejpov je bilau od Kociprove (beltinske) bande od leta 1933 naprej. Npr. iz leta 1964, gda so špilali na premiciji v Lipovcaj, ali združena godba Kociper iz leta 1988. Člani Kociprove bande so že vsi mrli. Drügi mužíkaši so bili npr. Pleh banda iz Gančan

Senička folklorna skupina na odri beltinskoga festivala

Gornjeseniška folklorna skupina je vsakšno leto üšla na tau prireditve, pred 4-5 leti pa so nji nikak pozabili, pa so jih nej zvali na festival. Depa letos so se jih pa spomnili njihovi stari pajdaši iz Beltinec, pa so poslali povabilo. Oni so se na tau odzvali in 30. juliuša so se odpelali v Beltince.

Te mednarodni folklorni festival, štiri je biu združen s prireditvijo *Le plesat me pelji*, omogauči skupinam in posameznikom, ka svoje delo predstavijo publikli.

Prve folklorne skupine v Sloveniji so bile namensko sestavljene leta 1908, gda so ob 60-letnici cesarjevega vladanja v Beči sodelovali lidge iz različnih slovenskih krajov, oblečeni v kostume, štiri naj bi predstavljali, kakšen gvant so nosili pavri v 19. stoletji. Načrtno ustanavljanje skupin, štere so pripravljale pevsko-plesno-glasbeni program, je sredi tridesetih let 20. stoletja spodbudo France Marolt, štiri

klorni festival v Beltincaj je svetiu 36. oblejtnico. V tej lejtaj je na beltinskem odri gorstaupilo lepo število folklornih skupin, štere so prikazale lepoto ljudskega plesa. Skupine iz Hrvaške, Bosne,

opravljenom deli-žetvi. Naši predniki so žmetno delali v vsakdanešnjom življenji. Konec zime, potistom sejanje, žetev in s tem spravilo pridelka, na šteroga so čakali cejlo leto. Zadišali so kolači, spe-

V beltinskem parki se na festivali zbere velka množica

Srbije, Avstrije, Madžarske, Italije, Španije, Francije, Finske, Nemčije, Poljske, Slovaške, Češke, Bolgarije, Mongolije, Kanade so publiko vsir razveseljevale in lidge so leko spoznali njihovo kulturo, nji-

čeni iz nauve mele, zadišo je krüj. Gda so spekli nauvi krüj, te so se radüvali, spejvali in plesali. Ta tradicija oživi gnesden v obliki festivala. Starejši gledajo festival z nostalgijo, mlajši z radovednostjo.

FESTIVAL V BELTINCAJ

in Lipovec, mužikaši iz Dokle-
žovja, mužikaši iz okaulice
Beltinec, Prekmurski kvintet
iz leta 1972. Razstavljeni so

Slovenci. Od januarja tadale
pa do plačivali z evroji. Eške
čokolade v obliki evrojev so
bile. Na drugi strani grada je

stom so se vsi preravnali in v
4 vöri se je začnila povorka od
cerkve do beltinskoga parka.
Bilau je 7 folklornih skupin,

Ostali so plesali dvakrat. Te
skupine so najbavkše, pa so
bile vözbrane na območnih
(területi) srečanjih, gde so-
deluje vsakšo leto več kak 200
skupin. Na oderski predstavit-
vi je bilau več zgodb. Pri Bel-
tinčarjih so bili prekmurski
pleši (drmač, mlinček, špic-
polka, kalamajka) vpleteni
v vözmišljeno zgodbo o mli-
nari, šteroma lidge v mletje
pripelajo pšenico, un pa jih
prejklíči, pa da nazaj malo
mele. Gda plešejo špicpolko,
te se čemerijo nad njim, da
pa plešejo kalamjko, te ga
pa vözmučijo in odvlečejo z
odra. Maroltova skupina je
plesala plese Slovenske Istre v
zgodbi, gde se na veselici (na
bali) zalübita dva mladiava
para. Skupina KUD Triglav je
zaplesala belokranjske plese v
zgodbi gostüvanja. Na konci
so skupine vküper zapele pa
zaplesale.

Po konci je bila večerja in se-
niška skupina se je potistom
poslovala in se odpelala do-
mau. Nejsa tam ostali na bali,
zatok ka drugi den je trbölo
titi delat. Pa tüdi zatok nej,
ka Seničarge so se zvekšoga
vöminili, majo mlade plesal-
ce, ranč tak Beltinčarge tüdi
majo zvekšoga mlade plesal-
ce pa mlade mužikaše. Uni se
več tak ne poznajo med seuv.
Pred leti, gda so eške plesali
starejši člani na obeh strani,
kak npr. Kruc, Kovačen, Graj-
karna Anica pa drugi, so dugo
v noč tam ostali pri beltinških
pajdaših, pa so fejs plesali pa
spejvali vküper z njimi. Depa
mladi plesalci so vseeno lep
den preživeli v Beltincaj.

Agi Hanžek

Na konci programa so se vküp zavrtele vse skupine

bili instrumenti Beltinške
bande z napisom: Instrumen-
ti naših glasbenikov, ki jih
žal ni več med nami. Bila je
vödjana harmonika, troben-
ta, klarinet, gosli, kontrabas.
Bila je tüdi razstava penez z

bila razstava rauž, lončarstvo
pa medičarstvo. Tü so bili iz-
delki iz slame: vaze, venci. Pri
lončarstvu so bili talejri, lonci,
vrči, čajniki. Pri razstavi rauž
pa so bile rauže za balkon,
enoletne rauže, trajnice, kri-

stere je nutpokazo gospod Mi-
lan Zrinski, šteri celau dobro
zna gučati. Njega gvüšno vsi
poznate, ka je na Gorenjom
Seniki tö večkrat gučo, gda je
folklor mejla kakšen svetek.
Publiko je zvau z besedami:
»Prijte vsi, šteri ste od kolena
veksi pa od podplata menj-
ši...«. Potem se je začno pro-
gram skupin. Ništerne sku-
pine so samo zaplesale svoje
plese, zvekšega pa so plese
vpleli v kakšno zanimivo odr-
sko postavitev. Skupine, štere
so plesale plese več pokrajin,
so dvakrat gorstaupile, pa so
mele tüdi drugi gvant za vsak-
ši nastop. Tiste, štere ohranja-
jo plese domačega okolja, pa
so gnauk gorstaupile. Tau so
bile skupine: Beltinci, Gorišni-
ca, Gornji Senik pa Varaždin.

En tau razstave v gradi o goslaraj

naslovom 125 let - Bančni-
štvo v Beltincih skozi čas, od
goldinarjev do evrov. Tü so
bili vösklajeni stari forinti,
korone, goldinarji, dinarji
pa tolarji, vse penezi s šteri-
mi so gnauksvejta plačivali

zanteme. Bili so vödjani tüdi
ročno tkani vankiške pa pr-
čeci. Vse tau so si poglednili
člani skupine. Po obödi se je začnilo srečanje
odraslih folklornih skupin. V
pau 2 je bila generalka. Poti-

www.porabje.hu

... DO MADŽARSKE

Forint ali evro

„Evro lahko uvedemo takrat,
ko bo gospodarstvo na Madžar-
skem stabilno,“ je povedal guver-
ner Madžarske narodne banke
Zsigmond Jári na konferenci,
ki so jo priredili ob 60. obletni-
ci uvedbe forinta. Forint so na
Madžarskem uvedli 1. avgusta
1946. Zamenjal je krone, ki so
bile takratno plačilno sredstvo.
Guverner nacionalne banke je
izpostavil, da je potrebno pre-
nehati z gospodarskim uničeva-
njem, toda ukrepi sedanje vlade
niso dovolj. Nekdanji guverner
Ákos Péter Bod je še dodal, da
je Madžarska pri uresničevanju
konvergenčnih kriterijev na za-
dnjem mestu med desetimi no-
vimi članicami Evropske unije.
Zaenkrat namreč ne izpolnjuje
nobenega kriterija.

Minister za zdravje okrnil število zaposlenih v državni reševalni službi

Državna reševalna služba bo
zmanjšala število zaposlenih za
10 odstotkov ali 734 delavcev.
Ukrep se nanaša na prevoz bol-
nikov, pri katerem strokovno
spremstvo in primerno opre-
mljeno reševalno vozilo nista
potrebna. To nalogo bo po no-
vem opravljalo 46 organizacij, ki
imajo pogodbo z državno reše-
valno službo. Zmanjšanje števila
reševalcev ne bo ogrozilo nujne
oskrbe bolnikov, kar je osnovna
naloga reševalne službe. Kljub
temu primanjkuje vozil za pre-
voz bolnikov, obstoječa pa se ne
zaustavijo niti za minuto. Vozi-
la, ki bodo postala zaradi novih
ukrepov nepotrebna, bodo dobi-
le bolnišnice.

Mednarodni tabor v Števanovcih

Prejšnji teden se je končal enote-
denski mednarodni tabor v Šte-
vanovcih. Udeležili so se ga mla-
di iz Jordanije, Turčije, Italije in
Madžarske. Izmenjali so znanje
in izkušnje o diskriminaciji ter
rasizmu. Pripravili so pet krat-
kih filmov. Širši javnosti so jih
prikazali v kinu Savaria in Szom-
bathelyu. Obenem so navezali
stike z nekaterimi televizijskimi
hišami.

Gospe pa gospoudje, vrag je šalo vzeu! Najbole za rejsan! Najbole za istino! Nede konec sveta, ne gučim o tejm. Je pa konec s človekom! Nabole za resnico vam tou gučim. Pa vejte, sto je tou naredo, ka več nede lidi na toum svejti? Ne vejte, gvušno, ka ne vejte! Vej vam ge vöovadim. Depa demo po redej.

Kak vejte, je delo naredlo človeka. Tak so nas včili indasvejta, tak včijo gnesden pa nedo več včili nigdar, ka več nede lidi. Nede pa ji zavolo toga, ka več nedo delali. Če pa več nemo delali, mo gnaki kak krokodili, viši ali pa opice. Delali pa nemo zatoga volo, ka nam delo vkraj gemlejo.

Kak prvo, je čüda lidi ostanilo brezi dela, gda se je začnila demokracija. Nagnouk so fabrike šle k vrangi, nagnouk je delo več nej bilou nika vrejdnou in tak nagnouk se je začnilo od poštenoga dela vkraj bejžati. Vej pa si skur mogo plačati, če si škeu pošteno delati. Lidge smo delali samo eške za sebe. Kaj kouli rama, po poulanj, v lesej pa kaj takšoga. Zdaj tou tö tamine. Naši prejdnji v Sloveniji so si nika vcejlak moudroga vözbrodili. Spravili so se na sivo ekonomijo, kak pravijo šušmarstvi. Ja, lidge so ostanili brezi dela in so začnili delati na črno, ka so leko živeli. Zdaj tou prej več nedo smeli. Policija pa financari

do takše iskali. Štraifi do prej velki. Niške nede sme delati, če za tou nede emo papejrov. Depa pri tem se lidge spitavle-mo vsefele. Ka se leko zgodi, če doma na dvouri držina pa njeni pajdaši kamle po toum dvouri polagajo? Pa so naši najbolje moudri prejdnji brž zapovedali: Žlata leko dela, depa samo žlata ta do tretjoga kolena, druga dalešnja žlata pa nikak nej. Če de delo pri meni v rami sin od moje sestrične, de štraifani, ka na črno pejneze slüži. Boug moj, ste kaj takšnoga že doživeli? Ge tö nej. Ka pa če nam pridejo pomagat sousedge? Leko pomagajo, depa samo prvi sousedge, drugi pa tretji sousedge dela-

jo pri nas na črno pa je trbej štraifati.

Ste zdaj tou vidli pa čüli? Več nemo smeli delati. Vej pa skur vsikšo delo je zdaj po njihovom delo na črno, je šušmarstvo, je siva ekonomija. Tak zdaj eške delo, ka ga padašom ali žlati z veseldjom pa zoupstom obredimo, več nemo smeli delati. Pomalek tak delač pridemo, ka de si človek zmeto ram pa ga že stoj gor zglasi, ka na črno dela. Zatoga volo vidite, človek več pomalek nede človek, ka več nede sme delati ali pa spoj nede emo dela. Na pa stoj si je zdaj tou naredi, ka pomalek več nede lidi na toum svejti, tisti lidi, ka so

ovakši od krokodila, viši pa od opice zavolo dela?

Bratje pa sestre Slovenci, vej pa smo na toum svejti spoznani po tejm, ka smo vrli pa ka radi delamo. Ka mo pa te zdaj delali, če nemo nika delali?

-Ka, ka mo delali? Doma mo z ženami cejle dneve ležali v posteli pa se radi meli, - si je po desetom špriceri zbrodo pajdaš Pali.

-Ja, depa ka pa če te stoj gor zglasi, ka tou delo tö delaš na črno? Ka pa po tistom bou, - ga je pito krčmar Bobi. Pali je nej nika povedo nazaj. Samo je naraučo eške edno rundo špricerov pa si brodo, ka de za eden čas tou ranč istina.

Miki

Ernest Ružič

PESEM ČRNIH MLAK (4)

INTERVJU

Kot eden od sodelujočih slikarjev na mednarodni likovni razstavi v Šrajštofu Andraž odgovarja na vprašanja novinark Lare, ki jo je bil spoznal pred tednom dni, ko je bila med avtobusnimi potniki, ki so si ogledali operno predstavo na Dunaju.

„Na razstavi se predstavljam s ciklom *Lastovice*. Vendar naslova ne smemo razumeti dobesedno, ampak moramo poskušati sliko gledati skozi slikarjev pogled in moramo upoštevati njegovo dojetanje ptic. Naslovi pod slikami se na prvi pogled razhajajo, vendar v resnici sestavljajo zgodbo, ki pripoveduje o svetu, ki nas obdaja. Pripoved nikoli nima samo enega pomena, temveč je večplastna. Večplastnost najbolj ponazorijo barve, ki sem jih izbiral pri ustvarjanju teh del. Ni naključje, da razstavljam cikel *Lastovice* s podnaslovom *Ptice*, kajti v neposredni bližini, ob Nežiderskem jezeru, je zelo veliko gnezdišč štorkelej, bral sem celo, da je tu *Evropska domovina štorkelej*... Organizatorje razstave, zlasti Tončija Tyrana, sem spoznal po naključju in ravno tako, po naključju, sem pristal na razstavo,

čeprav nisem vedel v kako zanimivo okolje sem namenjen. Nisem si predstavljal, da je skedenj lahko tako preprosto in obenem enkratno razstavišče,“ je Andraž odgovoril na posplošeno vprašanje novinark Lare, naj s preprostimi, pa vseeno dovolj strokovnimi besedami v približno eni minuti predstavi svoja dela, ki so na ogled v Trajštofu. Ob koncu intervjuja, mu je novinarka zastavila manj pričakovano vprašanje: „Nisem sicer strokovnjakinja za likovno umetnost, ampak v spomin se mi je zapisalo, da je ptice - vrane - rad upodabljal slikar Ivan Novinc z Gorenjske in tudi pokojni ljubiteljski slikarski genij Jože Tisnikar iz Slovenj Gradca... Kaj bi rekli k temu?“

Andraž se je najprej odločil, da bo novinarko zavrnil, češ da ni pripravljen na nadaljnjo, bolj podrobno predsta-

vitev njegovih del, ki so zgolj del njegovega, v resnici ne prebogatega ustvarjalnega opusa, vendar si je premislil: „Takole se dogovoriva: jaz vam poiščem naslednje sogovornike, medtem popijem kakšen kozarec dobrega gradiščanskega vina in pred eno svojih slik, lahko po vaši izbiri, odgovorim na prejšnje in nadaljnja vprašanja.“

Lara se je želela na kratko pogovoriti s Tončijem Tyranom in svetnikom za kulturo pri gradiščanski deželni vladi, Franjom Schruhoffom. Andražu pogovora ni bilo težko urediti, kajti že pred leti je Tyran postal njegov prijatelj, svetnika pa je spoznal na Dunaju, ko je prišel na razstavo v slovenski dom Korotan, tedaj je bil Schruff še v neki drugi vlogi, kakšni se ni spomnil. Premisliti je moral, kaj bo povedal pred kamero o *Lastovicah* in *Pticah* na svojih slikah.

Kako naj razloži svoj domišljjski pristop, ki je temeljil na igri barv? Na veliko platno, kjer so prevladovali temni

barvni toni je pogosto dodal nekaj, kar je nemalokrat zmedlo kritike, ki so spremljali njegov ustvarjalni zamah in o njem pisali, eni bolj posplošeno, drugi pa so slikam dodajali vsebine, ki jih Andraž sam v svojih slikah ni videl. Trudil se je razumeti umetnostnega zgodovinarja, ki je na sliki, veliki dva krat štiri metre, torej za steno sobe v srednjevelikem stanovanju, naštel nekaj sto različnih ptic, zbranih v jate, ki so se vrtele v različnih krogih v ranem jutru, ko soncu še ni uspelo prodreti skozi meglo, da bi razsejalo jutranjo svetlobo in bleščavo po sliki. In potem, kaj povedati o mački, ki se prihuljeno plazi in opazuje, kje bi lahko ujela nepazljivo lastovico. Izza enega izmed dreves so vidne njene svetleče oči. Mačkine poudarjeno žareče oči so

spremenile težišče ali os slike. Oba, Andraž in kritik se zavedata, da mačk s tako velikimi in izrazito žarečimi očmi ni, obenem pa jima je tudi znano, da v naravi v tako velikih jatah ni toliko različnih ptic, čeprav so se nekatere ptičje vrste družile v milijonske skupine. A kako naj to razloži pred kamero, kako naj razloži tako, da bo primerno za širšo javnost? Kako naj pojasni, da je ključno to, da mu je slika vseč, vse ostalo pa je manj pomembno? Kako naj razloži, da se mu ne zdi važno, koliko kakšnih ptic se podi v jatah in ali ima Macatačka res tako svetleče in tako velike oči?

Nazadnje je odmahnil z roko in se prepustil prepričanju, da se bo tudi zdaj, kot že tolikokrat, v odločilnem trenutku že kako znašel. (*se nadaljuje*)

RADIO MONOŠTER

UKV (FM) 106,6 Mhz

Od ponedjeljka do sobote

od 16. do 17. vöre,

v nedelo

od 12. do 14. vöre.

OTROŠKI

MLAŠEČA LEJTA SOUSEDOVOGA PEPIJA

Sousedov Pepi je koulivrat najbolje poznani po tejm, ka je nej biu nigdar mali. Pa je sploj nej nigdar biu pojbiček. Pa je sousedov Pepi nej nigdar cūko v lačice. Un se je sploj nej mali naroudo. Un je vsigdar vōzraščeni pojep biu. Tak si bar brodi, čiglij je nej star več kak pet lej. Zato je nej čūdno, ka se je zgučavo vcejlak po moški.

ERBIJA

Kak vse normalne držine je držina sousedovoga Pepija tō mejla žlato. Neje tou velka žlata, depa žlata je. Pa tou tō trbej prajti, ka so se s tou žlato razmeli, kak se žlata med seuv razmej. Z ednimi so si bili trno dobri, z drugimi pa malo menje. Z ednimi so se radi srečali, z drugimi pa nej najbolje. Na, v svaji so nej bili z nikim. Tou je gnesden nej najbolje normalno, depa Pepijovi so rejsan nej bili z nikin iz njive žlate v svaji. Pa ovak so tō nej bili z nikin v svaji. Pa če je šlo za erbijo, so se tō nej vedli svaditi.

- *Vej pa se ne moreš svaditi zavolo tistoga, ka je nej tvoje, liki ti nekak zapisti,* - je emo šegou povedati Pepijov ata.

- *Edni pa se svajūjejo zavolo tistoga, ka je sploj nej od nji,* - je vedo trno moudro kcuj povedati eške Pepi. - *Tak kak kakši mlajši,* - je eške dau kcuj, samo naj vpamet vzemejo, ka je un nej nikšen mlajši nej.

Tak je na žalost prišlo do toga tō, ka je mrla od Pepijove držine stara tetica. Po pokapanji se je mala žlata najšla v krčmej. Doj so se seli, pomalek geli pa se spominjali tetice. Za eden čas je rejč prišla na tou, če je tetica fiškališi dala doj spisati testament. Za seuv je nej dosta pistila, depa dun je nika ostanilo za njouv. Žlata je začnila brodit, ka bi tou bilou, pa od koga bi kaj leko bilou. Na, nej so se svadili pri tom guči. Nej, tomi bi se nej tak prajlo, ka svaja. Tomi bi se leko prajlo nikše fele perounost. Sousedov Pepi ji je samo gledlo pa je nej nika gučo. Gledlo je pa poslušo. Tisto njivo pri lesej je škela meti atina tetica.

- *Ge sam jo okapala že kak deklčka pa skur cejli njeni žitek,* - je kouli kazala svoje roke.

- *Njeni mali ram de gvūšno moj, vej sam pa skur cejlo strejo sam vred vzeu,* - se je gor gemau od atinoga brata največki sin.

- *Leko, depa što njoj je oslejdijim pofarbo cejli ram,* - se je gor vzela za svojga sina mamina teta.

- *Travnik pri potoki sam vsigdar ge kosiu, če sam čas emo. Gvūšno mam do njega največko pravico,* - se je v kiklej krčme zglaslo stari pojep, ovak cejli žlata najbolje dalešnji vūjec.

Tak so si tadale talali vse tisto, na koj so si zbrodili. Sousedov Pepi pa ji je eške samo gledlo pa poslušo. Trno njemi je šlo na mozgé, kak se tou žlata med seuv zgučavle. Kuman so jo pokopali, že si talajo vse njeno. Gda so si skur že začnili talati njene lade pa omare, se je dun zglaslo.

- *Meni nika nej trbej od naše tetice,* - je gratala v krčmej vcejlak žmetna tiūča. - *Ge sam od nje doubu velko erbijo. Navčila me je spejvati lejpe noute, gda me je pazila. Navčila me je pisati pa eške sploj ne odim v šoulo. Pa takše pripovejsti je vejdlu gučati, ka je nigdar ta ne pozabim. Meni je tou zavole,* - je skončo svoj kratki, depa pošteni guč.

Vsi so gratali vcejlak tiūma. Samo so se gledali med seuv pa tak malo ji je gratalo sram. Pa brodili so od Pepija.

Leko, ka je rejsan un nej nikši pojbič, liki rejsan vōzraščeni pojep. Takši guč leko držijo samo tisti, steri majo glavou na svojom mesti.

Miki Roš

Šopek cvetja

UMESTNO DARILO ZA VSAKO PRILOŽNOST

V madžarskem jeziku vsi dobro poznamo pregovor, ki pravi, da gotovo ni slab človek tisti, ki ima rad rože. Če nekdo opazi njihovo enkratno, skromno lepoto, v njegovi duši gotovo najdejo odmev tudi problemi sočloveka, in ne bo ravnodušen do njegovo-

vih težav, niti do njegovega veselja. Cvetje, ta čudovito lep nakit narave, nas dejansko spremlja v življenju, kajti navzoče je ob vsakem važnem dogodku našega življenja. Cvetje je lepo darilo za materinski dan, valetu, dan pedagogov, zaroko, poroko, pomembno vlogo ima ob dnevu mrtvih, pri pogrebu...

»Ena sama vrtnica izpoveduje ljubezen lepše kot najstrastnejše ljubezensko pismo«, pravi besedilo pesmi v madžarski spevoigri János Vitéz. Ta vrtnica raste iz groba zvestega zaljubljenca, dokazujoč njegovo brezkončno ljubezen, ki ne umre, temveč živi tudi po smrti.

Rožice igrajo pomembno vlogo tudi na pogostitvah in na randevujih, predstavljajo najlepše darilo oziroma najboljši del darila. Ta običaj ima že večstoletno tradicijo, zato ima zapisana in nezapisana pravila, ki jih kulturni narodi upoštevajo. Nekaj primerov se spleča zapomniti tudi nam:

- Če smo povabljeni na kosilo ali večerjo v restavracijo, se tja ne spodobi nositi rož,

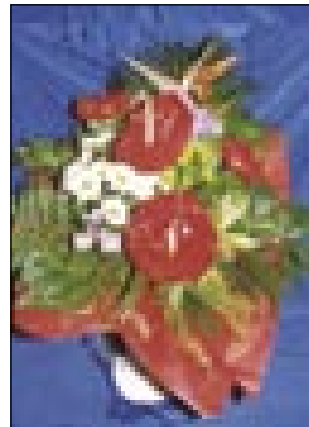
kajti gostitelj ne bo vedel, kaj naj počne z njimi, kam naj jih dene.

- Častni gost naj ne nosi rožic niti na sprejem niti na cocktail party.

- Če je povabljen na večerjo (zakonski) par, mora gostiteljici predati šopek vedno moški.

- Soprog gostitelja moški nikoli ne sme podariti rdečih vrtnic. Gostiteljici sme podariti rdeče vrtnice le zaročenc oziroma njen kavalir.

- Lončnice lahko podarimo le na izrazito željo naslovljenca, ker le-te zahtevajo negovanje, in nima vsak časa za to. V bolnico ne smemo nesti lončnic, ker s tem na-

migujemo na to, da bolnik lahko računa s tem, da bo še precej časa ostal tam.

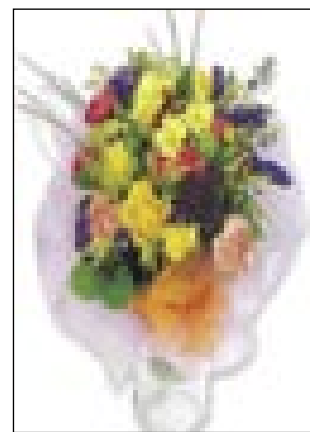
- Če smo povabljeni v zasebno hišo, je najbolj elegantna rešitev, če rože pošljemo skupaj z vizitko nekaj ur pred prihodom gostov na dan vabila na naslov gostitelja. Gostiteljica je namreč v večini primerov zaposlena s sprejemom gostov in se nima časa ubadati z rožami. Če je šopek lep, ga bomo v obliki miznega okrasa morda lahko občudovali pri kosilu oziroma večerji. Sprejemljivo je poslati rože tudi naslednjega dne po prireditvi, v znak hvaležnosti.

- Ali naj bo število rož v šopku liho ali sodo? Načelno naj bo njihovo število liho, toda

pri več kot dvanajst rožah je to že vseeno. Ravno tako je pri šopkih za pokopališče to vprašanje popolnoma nepomembno.

- Kakšne rožice naj bi izbrali? Pri današnji veliki izbiri to ni enostavno vprašanje. Načelno šopek naj ne bi bil sestavljen iz vseh mogočih barv in oblik. Zberimo zanj ali rože enake sorte v različnih barvah, ali različne vrste v enaki barvi, primerno in okusno aranžirane. Najbolje je, če se odločimo za kakšno pastelno barvo, ker je tak šopek primeren za vsako priložnost. Danes je umestno podariti tudi bele rožice. Nekoč to ni bilo sprejemljivo, ker so jih smatrali za pokopališke rože.

- Ne spodobi se predati rož v ovojnem papirju. Preden predamo šopek, ga lepo previdno odvijmo in vprašajmo, kam lahko vržemo papir. Če pa so rože zavite v celofan, jih predajmo v celofanu, ker le-ta predstavlja del dekoracije. Pozimi v celofan ne zavijamo rož, ker prej zmrznejo, kot če so zavite v papir.

Zastarel je nazor, da smemo podariti rože le ženski. Starejši ljudje osupljivo sprejemamo novo modo, ki počasi prodira v Evropo in daje nasvete za izbiro rož, primernih za darilo osebam moškega spola.

Suzana Guoth

KOTIČEK

